

policie, pohraniční úředníci a letecké společnosti. Nadnárodní byrokracie dohledu a kontroly, jak obchodní, tak politická, dnes působí na dálku a prostřednictvím dohledu monitorují a kontrolují pohyb obyvatelstva. Tyto diskurzy, praktiky, fyzické architektury a pravidla vytvářejí vzájemně propojený aparát, respektive to, co Foucault nazýval *dispositif*. Výsledkem není globální panoptikon, nýbrž „ban-optikon“, jímž Bigo spojuje myšlenku Jeana-Luca Nancyho ohledně „zákazu“ („ban“), jak ji rozvinul Agamben, s Foucaultovým „optikem“. *Dispositif* ban-optika rozhoduje, kdo je vítán a kdo ne, formováním kategorií lidí, kteří nejsou vyloučeni jen z daného národního státu, nýbrž také ze spíše amorfního a nejednotného trsu globálních mocností. *Dispositif* přitom působí virtuálně, využívá síťové databáze, aby sledoval proudění dat, zejména dat o tom, k čemu dojde (jako v knize a ve filmu *Minority Report*).

Stejně jako vy i Didier Bigo se domnívá, že v současnosti neexistuje nějaká centrální manifestace panoptika; pokud *dispositif* vůbec existuje, pak je fragmentovaný a heterogenní. Působí prostřednictvím státních a korporátních institucí, jež spolu s dalšími agenturami „směřují k posílení informatiky a biometriky jako modelů dohledu, který se soustředí na přeshraniční pohyb jedinců“;⁴⁵ jde tu o nejistotu a nebezpečí na nadnárodní úrovni (nikoli o panoptikon). V tomto rámci Bigo analyzuje diskurzy (úrovně rizik a hrozeb, nepřátele v jejich rámci atd.), instituce, architektonické struktury (od detenčních center po letištní chodby pro cestující), zákony a administrativní rozhodnutí – všechna tato opatření vždy vyčleňují určitou skupinu ke specifickému zacházení. Strategická funkce banoptického schématu spočívá v tom, že profiluje menšinu jako „nevítanou“. Banoptikon se vyznačuje

45 | D. Bigo, *Globalized (in)security: the field and the ban-opticon*, in: N. Sakai – J. Solomon (vyd.), *Traces 4: Translation, Biopolitics, Colonial Difference*, Hong Kong 2006.

třemi hlavními rysy: za prvé má mimořádnou moc v rámci liberálních společností (výjimečné stavy, jež se stávají rutinou), za druhé provádí profilování (vylučování určitých skupin, kategorií lidí kvůli jejich možnému budoucímu chování) a za třetí normalizaci ne-vyloučených skupin (vede je k víře ve volný pohyb zboží, kapitálu, informací a osob). Ban-optikon operuje v globalizovaných prostorech vně národních států, takže účinky moci a odporu už nejsou patrné pouze mezi státem a společností.

Bigo si všímá toho, že v tomto bodě – v rozdělení na „globály“ a „lokály“ – se jeho práce sblíží s vaší. Má však obavy, zda nepodceňujete způsoby, jimiž jsou „globálové“ normalizováni „imperativem mobility“ na základě vzájemně provázaných strategií téhož *dispositivu*. Většinu normalizují diskurzy volného pohybu. Jistěže nejde o plnohodnotné, ba ani o stínové panoptikon, avšak na základě této procedury lze vysvětlit, proč vaši „globálové“ vedou své kočovné životy právě takto a (dodal bych) proč se domnívají, že ban-optikon je nezbytné pro ostatní. (Jde tu právě o „osobní panoptika“, jež si podle vašeho názoru většina vleče s sebou podobně jako hlemýždi své ulity?) Bigo popisuje tyto věci v souvislosti s lidmi, které označuje jako „manažery znepokojení“ – bezpečnostní experty apod. –, kteří jsou nejbližší *dispositivu*, jenž kontroluje a dozoruje určité skupiny mimo většinu.

Moje otázka tudíž zní: Nakolik nám podobná variace na téma panoptika, která uznává význam Foucaultova *dispositivu*, avšak překračuje jej za účelem tematizace současných politických ekonomik a technologií v globalizačních kontextech, pomáhá uchopit to, co se děje v moderních tekutých časech? Zdá se, že tato analýza je blízká tomu, co sám sledujete (a co jste rozebíral např. v *Globalizaci*) – nebo se mýlím?

ZB Bigo se soustředí na nežádoucí přistěhovalce, ovšem technologie dohledu na státních hranicích je pouze jeden případ ban-optika (mimochoodem, „ban-optikon“ je po mém